

Årsrapport-2023

Vedlegg 3

Bærekraftsrapportering

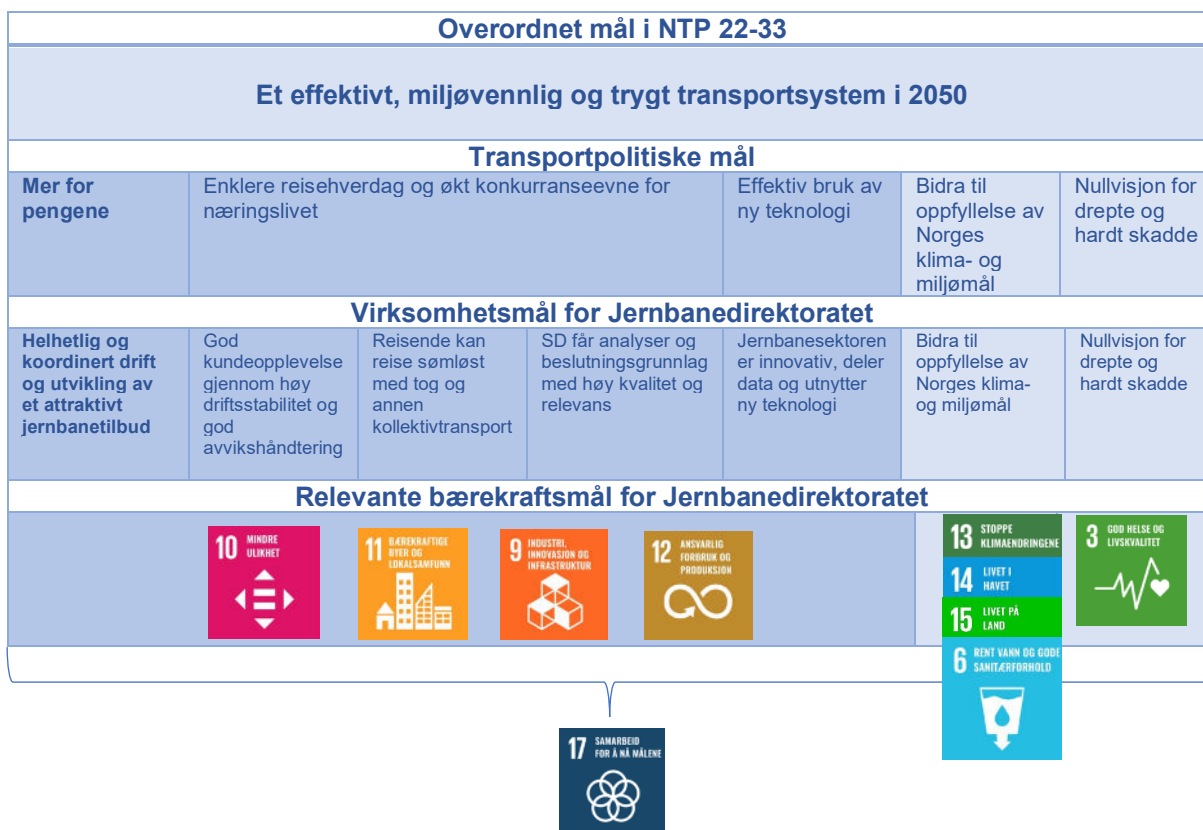

1 Bærekraft i Jernbanedirektoratet

Å jobbe med bærekraft, handler om å styrke positive og redusere negative bidrag på tre områder: klima og miljø, sosiale forhold, og økonomi. For Jernbanedirektoratet er det først og fremst gjennom arbeidet med de transportpolitiske målene og NTP-målene at vi påvirker bærekraftsområdene. Samtidig er bærekraftsmålene tett sammenvevd og påvirker hverandre gjensidig, slik at det fort oppstår målkonflikter. For jernbanens del er en av de største utfordringene å minimere inngrep i natur og samtidig imøtekomme ønskene om kortere reisetid og reduserte byggekostnader. I 2023 har vi startet opp et prosjekt for å utarbeide en handlingsplan for bærekraftsarbeidet i direktoratet. Dette arbeidet skal ferdigstilles i 2024, og vil muliggjøre mer systematisk og helhetlig oppfølging av bærekraftsmålene i organisasjonen.

I løpet av 2023 har det særlig vært en satsning på økt drift og vedlikehold på jernbanen, noe som angår alle aspektene ved bærekraft og gir både reduserte klimagassutslipp, lavere økonomiske kostnader, et bedret tilbud for reisende og lokalsamfunn, og minimerer naturinngrep. Det har blitt arbeidet med flere aktiviteter for å utvikle bedre kunnskap om effekten, og hensiktsmessig fordeling, av drift og vedlikehold. Videre har det også vært fokus på samfunnssikkerhet, f.eks. i forbindelse med ekstreme klimahendelser som Hans, som påvirker både mål for sosial og økonomisk bærekraft.

Bærekraftsrapporteringen er gjort med utgangspunkt i Jernbanedirektoratets ansvarsområder og aktiviteter. Hensikten har vært å identifisere de bærekraftsmålene som er mest relevant for Jernbanedirektoratet og beskrive vårt bidrag til målene. Figur 1 under viser koblingen mellom nasjonale transportpolitiske mål, Jernbanedirektoratets styringsmål og utvalgte bærekraftsmål. Samtidig skal det understrekes at Jernbanedirektoratet samarbeider med et bredt spekter av aktører i inn- og utland, og deltar i ulike samarbeidsfora og nettverk på tvers av fag og sektorer, for å videreutvikle transporttilbudet på jernbane, og dette arbeidet støtter opp under bærekraftig utvikling bredere i sektoren.

Figur 1 Sammenheng mellom utvalgte bærekraftsmål og kobling mot Jernbanedirektoratets styringsmål og NTP-mål.

Jernbanedirektoratets klima- og miljøbidrag

Et godt togtilbud er mange steder i landet viktig av hensyn til mobilitet, reduserte utslipp og forurensning og effektiv energi- og arealbruk. Jernbanedirektoratets viktigste bidrag til å nå nasjonale klima- og miljømål er derfor å utrede og anbefale et fremtidig togtilbud som er attraktivt for transport av varer og passasjerer, som sørger for at transportvekst fanges opp av jernbanen framfor transportformer med mer negative klima- og miljøeffekter, eller flyttes fra slike transportformer. Prioriteringene levert til NTP 2025-2036 er sentrale i denne sammenhengen. Samtidig må vi også styrke jernbanesektorens samlede innsats for å redusere jernbanens negative påvirkning på natur- og vannmiljø ved utbygging av ny infrastruktur, og ved drift og vedlikehold av eksisterende infrastruktur.

Jernbanedirektoratet har et nasjonalt ansvar for å samordne jernbanesektorens bidrag til nasjonale klima- og miljømål. Som fagorgan innhenter og produserer vi kunnskap og bidrar til metodeutvikling knyttet til klima og miljø gjennom utredninger, tverretattlig samarbeid og eget analysearbeid. Vi ivaretar en rekke forvaltningsoppgaver gjennom deltakelse i nasjonalt miljøsamarbeid og tverrsektorielle arbeidsgrupper. Det er i 2023 tatt grep for å involvere Bane NOR tettere i det tverretattlige arbeidet innenfor natur- og vannmiljø, men dette arbeidet vil kreve fortsatt innsats fremover.

Bærekraftsmål	NTP-mål	Eksempler på aktiviteter i 2023
	Bidra til oppfyllelse av Norges klima- og miljømål	Jernbanedirektoratet overleverte i 2023 utredning KVVU GREEN til SD som gir en anbefaling for hvordan klimagassutslipp fra jernbanen kan reduseres ved bruk av nullutslippsteknologi.
	Bidra til oppfyllelse av Norges klima- og miljømål	<p>Jernbanedirektoratet har i 2023 videreført arbeidet fra i fjor med å se på hvordan effekten av utbygging og drift av transportinfrastruktur på økosystemene kan dokumenteres gjennom ny metodikk for før- og etterundersøkelser</p> <p>I henhold til oppdrag i tildelingsbrev for 2023, har Jernbanedirektoratet deltatt i et arbeid i samarbeid med Statens Vegvesen for å utvikle og innføre arealregnskap. Prosjektgruppen har hentet inn innspill fra Miljødirektoratet, Nye Veier og Bane NOR. I forarbeidet, kom det frem at det er igangsatt flere initiativer som omhandler arealbruk og beregning av dette. Prosjektgruppen kom frem til at det er behov for å jobbe mer integrert med slike tilgrensende og til dels overlappende arbeider. Dette arbeidet vil videreføres i 2024.</p>

Jernbanedirektoratets bidrag til sosial bærekraft

God mobilitet og et velfungerende transportsystem er en viktig forutsetning for deltagelse i samfunnet. Mobilitet muliggjør blant annet yrkesdeltakelse og et sosialt og aktivt liv. Jernbanedirektoratet har det overordnede ansvaret for å utvikle fremtidens togtilbud og koordinere aktørene i jernbanesektoren. Det innebærer å utarbeide analyser av mulig fremtidig tilbudsutvikling og kunnskapsgrunnlag for politisk beslutning, og å sikre nødvendig infrastruktur, materiell og avtaler for å kjøre dette togtilbudet. Vi jobber også for at togtilbudet, både for personer og næringslivet, inngår som en integrert del i et helhetlig transportsystem. Det skal oppleves enkelt, sikkert og sømløst å reise med tog. Særlig i og rundt de store byene bidrar et godt togtilbud, sammen med øvrig kollektivtransport, til effektiv mobilitet. Det at flere velger kollektiv framfor bilen gir mindre støy og lokal luftforurensing, og reduserer behovet for veiutbygging rundt de største byområdene. For å tilby de reisende togreiser som er koordinert med øvrig kollektivtransport, inngår Jernbanedirektoratet rute- takst- og billettsamarbeidsavtaler med fylkeskommuner eller deres kollektivselskap. Vi bidrar også inn i arbeidet med byvekstavtaler og har et overordnet ansvar for at arbeidet med sikkerhet og beredskap innenfor jernbanesektoren er helhetlig. Arbeidet med samfunnssikkerhet er også sentralt for å bygge opp under målene innen sosial bærekraft.

Bærekraftsmål	NTP-mål	Eksempler på aktiviteter i 2023
	Nullvisjon for drepte og hardt skadde	<p>Jernbanedirektoratet har tett kontakt med ulike aktører i sektoren og Sikkerhetsforeningen for å følge utviklingen i risikobildet, og har en rolle i å legge til rette for arbeid med samfunnssikkerhet i sektoren og organisering av dette.</p> <p>I 2023 har vi startet opp et arbeid for å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for klimatilpasning av jernbanen. Arbeidet skal resultere i en kunnskapsrapport og et kartprodukt, ultimo januar 2024. Rapporten gir et overblikk over jernbanenettets klimasårbarhet, assosiert med fire grupper av klimapåkjenninger, i dagens og fremtidens klima. Det er videre tatt en gjennomgang av regulatoriske og strategiske virkemidler, og deres relevans for klimatilpasning av jernbanen. Som grunnlag for å sannsynliggjøre de fysiske og samfunnsøkonomiske virkningene av aktive og reaktive klimatilpasningsstrategier, er det utviklet et metodisk rammeverk.</p>
	Enklere reisehverdag og økt konkurranseevne for næringslivet	<p>For å bedre kundeopplevelsen, har Jernbanedirektoratet i 2023 hatt fokus på flere relevante oppgaver for å oppnå bedre driftsstabilitet og håndtering av driftsavvik, som utvikling av en modell for insitament for bedre driftsstabilitet, og videre utvidelse av tiltaksplanen som ble utarbeidet i 2022.</p> <p>På Østlandet er togtilbudet på de eksisterende InterCity-strekningene rygggraden i kollektivtransportsystemet mellom byområdene. Jernbanedirektoratet har på oppdrag fra Samferdselsdepartementet utredet og foreslått forbedringer i togtilbudet på tre InterCity-strekninger.</p>

Jernbanedirektoratets bidrag til økonomisk bærekraft

Transportinfrastruktur legger forutsetningene for store deler av samfunnsutviklingen, blant annet bosetningsmønsteret og etablering av arbeidsmarkedsregioner. Høy kapasitet og effektivitet i transportsystemet er videre en viktig betingelse for økonomisk utvikling. Jernbanen tilbyr reisende effektive pendlerruter og togdekning i rushtiden, og næringslivet sikker og miljøvennlig transport av varer og ressurser, hvor noen av dem er avhengig av jernbanen, som f.eks. tømmer og malm. Dette er transportere som bidrar til verdiskaping og sysselsetting. Jernbanedirektoratets viktigste bidrag til økonomisk bærekraft er å utrede og koordinere for en driftsstabil og sikker jernbaneinfrastruktur som gir reisende og næringslivet et effektivt, sikkert og miljøvennlig transportalternativ.

Mer jernbane for pengene, effektiv ressursbruk, etterspørselsvekst og kapasitetsutfordringer er eksempler på hensyn som må tas, og utfordringer som må løses, når fremtidens jernbanetilbud skal utvikles. Jernbanedirektoratet støtter opp om og bidrar til forskning, utvikling og innovasjon innenfor kjerneområder som digital transformasjon, infrastruktur og kjøretøy, godstransport og logistikk, samt klima og miljø. For å utvikle kostnadseffektive løsninger med lavt fotavtrykk, må vi øke vår kompetanse og være en pådriver for mer effektiv ressursutnyttelse og økt sirkularitet i sektoren.

Bærekraftsmål	NTP-mål	Aktiviteter i 2023
	<p>Mer for pengene</p> <p>Enklere reisehverdag og økt konkurranseevne for næringslivet</p> <p>Effektiv bruk av ny teknologi</p>	<p>Jernbanedirektoratet har i 2023 arbeidet videre med leveranser til NTP 2025- 2036, hvor det fokuseres bl.a. på å identifisere hvordan jernbanen kan utvikles med størst mulig lønnsomhet for samfunnet og hvordan driftsstabiliteten kan økes.</p> <p>Som bidragsyter i KVVU Transportløsninger for Nord-Norge har Jernbanedirektoratet i 2023 vært med på å levere anbefalinger om hvordan man kan løse transportutfordringene i regionen</p> <p>Jernbanedirektoratet har i 2023 levert tre sentrale KVVUer angående utvikling og bruk av ny teknologi på jernbanen, KVVU FRMCS, KVVU ATO og KVVU GREEN.</p>
	<p>Enklere reisehverdag og økt konkurranseevne for næringslivet</p>	<p>Mobilitetstilbudet skal være inkluderende for alle grupper i samfunnet, uavhengig av økonomi, funksjonsevne eller alder. Jernbanedirektoratet leder Toggruppen for universell utforming, som består av øvrige virksomheter i jernbanesektoren og brukergrupper for funksjonshemmede.</p>
	<p>Effektiv bruk av ny teknologi</p> <p>Mer for pengene</p> <p>Bidra til oppfyllelse av Norges klimamål</p>	<p>Innstramminger i det nasjonale økonomiske handlingsrommet fordrer mer effektiv ressursbruk i samferdselssektoren og økt vedlikehold av eksisterende infrastruktur. I 2023 leverte Jernbanedirektoratet KVVU «Økt kapasitet i regiontog», med anbefalinger om hvordan man kan møte fremtidig passasjervekst på Østlandet på en smartere og mer kostnad- og ressurseffektiv måte ved bruk av nytt togmateriell.</p> <p>Vi har i 2023 igangsatt et prosjekt for å utarbeide kunnskapsgrunnlag for energieffektivitet i jernbane- og transportsektoren. Arbeidet sammenstiller kunnskap om energieffektivitet i ulike transportmidler, og gir et tydeligere bilde av jernbanens rolle i et energieffektivt transportsystem.</p>

Andre bærekraftsmål

Jernbanedirektoratet sine ansvarsområder og aktiviteter berører flere bærekraftsmål enn de som faller inn under målhierarkiet i NTP 22-33. Jernbanedirektoratet jobber, som statlig virksomhet og arbeidsgiver for 190 ansatte¹, aktivt med å sikre mangfold gjennom rekruttering. Dersom det er kvalifiserte søkere med funksjonsnedsettelse, hull i CV-en eller innvandrerbakgrunn, skal vi innkalle minst én søker i hver av disse gruppene til intervju (BM 10 «Mindre ulikhet» og 8 «anstendig arbeid og økonomisk vekst»).

Det søkes videre aktiv etter kvinnelige studenter til Norsk Fagskole for lokomotivførere for å øke andel kvinner (BM 5 «likestilling mellom kjønnene»). Jernbanedirektoratet sin lønnspolitikk skal sikre at ansatte med lik type kompetanse og arbeidsoppgaver, skal ha samme mulighet for lønns- og kompetanseutvikling.

Jernbanedirektoratet har videre fokus på det fysiske og psykososiale arbeidsmiljøet og ønsker å være en attraktiv arbeidsplass for alle (BM 8 «anstendig arbeid og økonomisk vekst»).

Jernbanedirektoratet har som mål å ha minst en lærling, og har ansvaret for Norsk Jernbanemuseum, og Norsk Fagskole for lokomotivførere, som tilbyr en unik yrkesrettet utdanning med gode muligheter for trygg jobb (bærekraftsmål 4 «God utdanning»).

¹ Pr.31.12.2023